

Tudományos fokozatok tulajdonosai a földrajzi tudományok terén

A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja: Bulla Béla.

A földrajzi tudományok doktora: Prinz Gyula.

A földrajzi tudományok kandidátusa: Kádár László, Kéz Andor, Mendöl Tibor, Szabó Pál Zoltán, Wagner Richárd.

Kandidátusi disszertáció benyújtására felszólító levél birtokosai: Gyenes Lajos, Irmédi Molnár László, Koch Ferenc, Láng Sándor, Markos György, Márton Béla, Udvarhelyi Károly, Wallner Ernő.

Rövidített aspiránsok: Borsy Zoltán, Györkös Erzsébet, Korpás Emil, Leél-Össy Sándor, Pécsi Márton, Vagács András.

Rendes aspiránsok: Balla György (1952 óta), Dudás Gyula (1954), Lettrich Edit (1954), Milisits Sándor (1953), Petri Edit (1952), Pincés Zoltán (1953), Somogyi Sándor (1952), Székely András (1954).

A földrajzi tudományok körébe sorolt meteorológia és klimatológia területén kandidátus: Bacsó Nándor, Berkes Zoltán, Hille Alfréd, Réthly Antal.

Hírek a Magyar Tudományos Akadémia Földrajzi Főbizottságának munkájából

I. A Földrajzi Főbizottság 1954 évi munkájáról

a) Előadások és vitaülések

1. 1954 folyamán a Földrajzi Főbizottság jelentős eredményt ért el az elmúlt évek tudományos munkásságának publikálásában. Ez elsősorban az Akadémiai Nagygyűlés három (*Bulla Béla*: A klimatikus morfológia területi rendszere; *Markos György*: A földrajzi munkamegosztás alapkérdései Magyarországon; *Mendöl Tibor*: A szocialista településföldrajz problémái; megjelentek az MTA II. Oszt. Közl. V. kötetében) eredményes előadásának publikálásában mutatkozott meg. Az 1954 évi Akadémiai Nagygyűlés szerepelt először a földrajztudomány a felszabadulás óta. Az előadások mind tudományos, mind ideológiai szempontból méltóan képviselték és jól tükrözték a földrajztudomány eddig elért eredményeit.

2. A főbizottsági vitaülések tervét módosították s nem vitattak meg minden témát, mert a terven kívül más fontosabb vitaülések kerültek sorra. Ezek között legjelentősebb volt *Bulla Béla* doktori disszertációs vitája. A vitaülések tapasztalataiból általában azonban azt a tanulságot vonta le a Főbizottság, hogy elsősorban a gazdaság-földrajzi elméleti jellegű viták előkészítésénél nagyobb körültekintéssel kell a munkát a jövőben megszervezni.

3. A Főbizottság irányításával folyó akadémiai tervmunkálatok tudományos eredményeiről a beszámoló a Magyar Földrajzi Társaság egyes szakosztályainak ülésein hangzottak el. A számos, igen értékes előadás azt mutatta, hogy a földrajzi tudományos munka ebben az évben érte el a legjobb eredményt.

4. A Főbizottság által megindított és irányított újabb módszerekkel való kutatás és feldolgozás már jelentősen éreztette hatását, mind az előadások szakmai-ideológiai vonalán, mind a gyakorlattal való kapcsolat egyre jobb megtalálása terén (szakülések előadásai). Az elmélet és gyakorlat kapcsolatáról a természeti földrajzi kutatásokban nagy segítséget jelentett *Bulla Béla* elnök előadása »Az elmélet és a gyakorlat egységének a kérdése és a hazai geomorfológiai vizsgálatok« címen. Megjelent a Földrajzi Közlemények 1954. 3. számában.

b) Tudománypolitika és szervezés

1. A Földrajzi Főbizottság a múlt év első felében megvizsgálta a céltámogatásban részesített intézetek munkáját és több esetben komoly segítséget nyújtott nekik. A bírálat és az ellenőrzés 1954-ben jobb volt, mint korábban.

2. Az Akadémiai Nagyhat és a főbizottsági vitaülések előadásainak kiértékelése alapos volt és a további munkát elősegítette. Általában a főbizottsági üléseken a tudományos előadásokat egyre bátrabban bírálták.

3. A Főbizottságnak 1954. évben sikerült megteremteni a kívánatos kapcsolatot az Országos Tervhivatallal is. Az OT többször fordult a Főbizottsághoz a népgazdasági szempontból fontos gyakorlati kérdések megoldásában tanácsért. A Főbizottság pedig végre adatokat kap tervmunkáinak a kidolgozásához, melyek bizonyos mértékben szintén elősegítik a népgazdasági tervezés munkáját. Kölcsönösen megállapodott a Főbizottság és az OT a gazdaságföldrajzi kutatások egyes módszereiben annak érdekében, hogy az így feldolgozott tervmunka gyakorlati szempontból hasznosítható legyen. Az Országos Tervhivatal Mezőgazdasági Főosztályának megbízásából *Bulla Béla* elnök irányításával nagyobb részt a budapesti egyetem Földrajzi Intézete tagjaiból alakult munkacsoport feldolgozta Magyarországon és a népi demokratikus országok természeti földrajzi viszonyait 50 ív terjedelmű tanulmányban.

4. A Főbizottság két ízben is beszámolt a földrajztudomány helyzetéről az MTA II. Osztálya vezetőségének, illetve az Elnökségnek.

5. Az 1954. évben az első öt éves tudományos terv eddigi kutatási módszereinek kiegészítésére a Főbizottság külön módszertani bizottságot alakított, hogy a második öt éves terv beindításáig a kutatás új, szélesebb alapokra helyezett módszereit kidolgoztassa.

6. A természeti földrajz szélesebb alapú kutatási módszereit kidolgozása terén 1954-ben jelentős és eredményes munkát folytattak. Elkészült a talajföldrajzi, növényföldrajzi és a mikroklimatológiai megfigyelések végzésére szolgáló útmutató. Folyamatban van a geomorfológiai térképezés módszereinek kidolgozása is. A gazdasági földrajzi kutatási módszerek továbbfejlesztésére az év folyamán a tervezett munkát nem sikerült beindítani. A gazdaságföldrajzi módszertani bizottság nem működött.

7. A Főbizottság tervet dolgozott ki egy Nemzetközi Földrajzi Kongresszusra vonatkozóan. A kongresszuson a földrajztudománynak a felszabadulás óta elért eredményeit és problémáit kívánja tárgyalni.

Hianyossága volt a Főbizottság munkájának, hogy kevés szakmai-ideológiai vitaülést tartott.

A régebben megkezdett táj-kérdés megvitatását nem folytatta. A megjelent egyetemi tankönyveket mindeztideig nem vitatta meg. Egyes fontos földrajzi tudományos szereplést, mint pl. az Egri Vándorgyűlést nem készítette elő kellő körültekintéssel.

Általában azonban a Földrajzi Főbizottság munkája az 1954. évben eredményes volt. A bizottsági üléseken egyre inkább tudományos elvi, módszertani kérdésekkel foglalkozott. Az egyes intézetek munkájának felülvizsgálatánál sok segítséget nyújtott a további kutató és tudományos munkához.

II. A Földrajzi Főbizottság tagjai:

A Magyar Tudományos Akadémia 1955. évre a következő geográfusokat kérte fel a Földrajzi Főbizottság tagjaiként:

Bulla Béla, az Akadémia levelező tagja, a Főbizottság elnöke,
Gyenes Lajos egyetemi docens (Marx K. Közgazd. Egyetem),
Irmédi Molnár László egyetemi tanár (Eötvös L. Tud. Egyetem),
Kádár László rektor, egyetemi tanár (Debrecen),
Kéz Andor egyetemi tanár (Debrecen),
Koch Ferenc egyetemi tanszékvezető docens (Eötvös L. Tud. Egyetem),
Markos György egyetemi tanszékvezető docens (Marx K. Közgazd. Egyetem),
Mendöl Tibor egyetemi tanár (Eötvös L. Tud. Egyetem),
Pécsi Márton tudományos kutató (Földrajztud. Kutatócsoport); egyben a titkári teendőket ellátását végzi,
Szabó Pál Zoltán a Dunántúli Tudományos Intézet igazgatója,
Wagner Richárd egyetemi tanár (Szeged),
Wallner Ernő egyetemi docens (Eötvös L. Tud. Egyetem).

A Magyar Tudományos Akadémia az egyes tudományágak területén a tudományos kutatást, annak tervszerű irányítását, szervezését, de mindenekelőtt a folyamatos, rendszeres kutatások célkitűzését, feladatait a Főbizottságokon keresztül biztosítja, illetve irányítja. A Főbizottságnak tehát igen fontos a szerepe az egész földrajztudomány helyzeté és további fejlődése szempontjából. A Főbizottság 1955. évi munkájához sok sikert kívánunk.

III. A Földrajzi Főbizottság 1955. évi munkaprogramjának főbb célkitűzései :

1. Tudományelméleti, elvi-módszertani kérdésekről folyamatos vitaülések és előadások tartása.
 2. Az 1954. évben külföldi tanulmányúton járt geográfusok beszámoltatása.
 3. Az 1955. évi Nemzetközi Földrajzi Kongresszus rendezése.
 4. A földrajztudomány második ötéves tervének széleskörű megvitatás alapján való elkészítése.
 5. A Földrajzi Közlemények és a Földrajzi Társaság munkájának értékelése.
- Az 1954. évi tervmunkálatok ellenőrzése és a tervmunkákban résztvevő intézetek munkájának segítése.

*

Pécsi Márton

Ju. G. Szauskin Magyarországon. *Ju. G. Szauskin*, a Moszkvai Állami Lomonoszov Egyetem gazdasági földrajzi tanszékének vezetője két hétig — január 18—31-ig — Magyarországon tartózkodott. Meglátogatta a Földrajztudományi Kutatócsoportot, valamint a budapesti és vidéki egyetemek földrajzi intézeteit. Látogatása során két előadást tartott a gazdasági földrajz jelenlegi helyzetéről a Szovjetunióban.

*

A Kisköháti zomboly térképezése

A Bükk hegység belsejében : a Magas Bükk karsztfennsíkján 920 m tszf. magasságban nyíló Kisköháti zomboly hazánk legmélyebb és legnagyobb aknabarlang-rendszere. A Kisköháti zombolyról eddig még sem alaprajzterkép, sem szelvény nem jelent meg. Mellékelten közöljük a zombolyinak a közelmúltban általunk felvett pontos térképét és szelvényét.

A Kisköháti zomboly eredetéről, topográfiai és morfológiai viszonyairól a Magas Bükk karsztmorfológiájáról írott és a Földrajzi Értesítő 1954. évi 2. füzetében megjelent tervmunkajelentésemben már részletesen szoltam. Ezért most — az ismétlések elkerülésével — csak a zomboly térképezési körülményeiről számolok be.

A Kisköháti zombolyt 1954. június havában térképeztem. A térképezés, ill. felmérés bányászkompszag és mérőszalag segítségével történt, tehát munkám nem tarthat igényt mérnöki precízításra. Földrajzi és geológiai szempontból azonban elég pontos és használható térképet nyertünk.

A felmérés alapján — mint a mellékelt térképből és szelvényből is látszik — némileg módosulnak a Földrajzi Értesítő 1954. 2. füzetében a Kisköháti zomboly méreteiről közölt adataim. A zomboly teljes mélysége (azaz a bejárata és a legmélyebb pontja közti szintkülönbség) 110 m. Az Óriás terem fenékszintje 40 m, hossza 22,5 m, szélessége 15—17 m, magassága 8—10 m.

A Kisköháti zombolyról eddig még nem publikáltak térképet. Kézírtos térkép-vázlata — tudomásom szerint — egyedül *Venkovits Istvánnak* van róla. Venkovits összehasonlítás céljából a rendelkezésemre bocsátotta térkép-vázlatát és összes mérésadatait, amiért neki ezúton is hálás köszönetet mondok. Venkovits térképadatai lényegében megegyeznek az enyéimmal, csak három vonatkozásban van közöttünk kisebb eltérés:

a) Venkovits szerint a Kisköháti zomboly teljes mélysége 121 m, saját méréseim szerint csak 110 m.

b) Venkovits szerint az Óriás terem alatti Nagyakna közvetlen folytatása a felső aknáknak, szerintem ezektől teljesen különálló barlangrészt.

c) Az alaprajzterképeink között is van némi eltérés.

A Kisköháti zomboly felmérésében és térképezésében nagy segítségemre voltak : *Radó Denise*, egyetemi tanársegéd és az Egyetemi Földrajzi Intézet II—III. éves karszt-kutató hallgatói (*Horváth Sándor*, *Liegey Nándor*, *Elek Izabella*, *Krausz Mária*, *Tassy Imre* és *Szalmári László*), akik épp nyári terepgyakorlatukat végezték a Bükk hegységben. Mindnyájuknak ez alkalommal is hálás köszönetemet fejezem ki lelkes és önzetlen munkájukért.

Leél-Össy Sándor